

Red: Arne Borg

Invandrarutredningen

FSS har även yttrat sig över Invandrarutredningen och därvid anfört följande.

Utgångspunkter för Invandrarutredningens betänkande är de mål för den framtida invandrapolitiken som uppställs i utredningen. Dessa mål är:

1. Jämlikhet
2. Valfrihet
3. Samverkan

Dessa mål kan ses som riktmärken för invandrapolitiken och för att de skall få den effekt som avses, krävs ett intensivt arbete och en bred påverkan för att hos allmänheten skapa förståelse för de särskilda krav som invandrarna har rätt att ställa på det svenska samhället. Att målen ej är lättfångade gör dem inte mindre angelägna eller viktiga att lägga fast.

I kapitel 4 behandlar invandrarutredningen frågan om arbeidskraftinvandringen. Om det skall vara möjligt att på rätt sätt svara mot de krav invandrarna ställer på samhället, är det viktigt att invandringen är planerad. Först då kan viktiga utbildnings- och sociala stödinsatser göras i anslutning till flyttningen. Introduktionen på arbetsmarknaden är viktig och bör ske i samverkan mellan arbetsgivare, fackliga organisationer och de kommunala organ, som har ett ansvar för insatser för invandrare.

I detta sammanhang är det viktigt att, då behov finns, särskilda arbetstolkar erbjuds invandrarna. Denna fråga synes ej ha beaktats av utredningen. Dessa tolkar bör få fullgöra sina uppgifter på betald arbetstid och få den särskilda utbildning som uppgiften kräver.

Bostadssegregation bör undvikas

För att underlätta anpassningen till det svenska samhället bör bostäder ej erbjudas invandrarna så att det uppkommer särskilda "kolonier" av invandrare. De bör på ett naturligt sätt integreras med övriga boende i bostadsområden.

Utredningen föreslår att invandrare med fast bosättning i Sverige skall erhålla socialhjälp från kommunen på samma villkor som övriga kommunmedlemmar. För närvarande utgår i viss utsträckning statsbidrag till sådan socialhjälp. Förutsättningen för att kommunen skall svara för denna hjälp bör vara att invandringen är väl förberedd och planerad enligt FSS mening. FSS delar vidare utredningens uppfattning att hemsändning av invandrare ej skall kunna ske på den grunden att socialhjälp utgått.

Finska zigenare bör stödjas bättre

Statsbidrag för utgiven socialhjälp bör alltid utgå i avvaktan på att invandrares arbets-/uppehållstillstånd erhållits. Utredningens förslag till översyn av nuvarande kostnadsfördelning för socialhjälp mellan stat och kommun tillstyrkes. I detta sammanhang är det angeläget att särskilt behandla situationen för de finska zigenarna. Enligt föreningens mening bör denna grupp erhålla socialt stöd på samma villkor, efter lika bedömning och med samma statsbidrag som svenska zigenare.

I samband med föreliggande insatser för barn och ungdom samt uppsökande verksamhet gentemot

handikappade, pensionärer m fl grupper bör enligt utredningen särskild hänsyn tas till invandranas behov. Inom ramen för den allmänna förskolan är dessa behov redan tillgodosedda för förskolebarnen. FSS delar utredningens uppfattning i dessa frågor.

För handläggning av sociala ärenden i kommunerna uttalar sig utredningen för att tvåspråkig personal skall finnas för de stora invandrargrupperna. En sådan lösning torde dock vara svår att uppnå mer än i undantagsfall. Om det är omöjligt att lösa problemen med hjälp av tvåspråkig personal är det viktigt att tjänster kan erhållas genom väl utbildade tolkar.

Tvaspråkig personal i förskolor och på sjukhus
Särskilda insatser med tvåspråkig personal för invandrabarn i förskolor kan, enligt FSS bedömning, bli nödvändiga.

Invandrare som söker hjälp hos sjukvården möter där ofta svårigheter av likartat slag som vid kontakter med socialvården. Inom två områden av medicinen har tvåspråkigheten bedömts som särskilt angelägen, nämligen gynekologi och psykiatri.

Invandrarutredningen menar att utbudet av kultur till invandrarna ej skall främja en total assimilering av invandrare i det svenska samhället. På allt sätt bör de stimuleras att bevara sin kulturella särart och aktiva insatser bör göras för att utveckla kulturella kontakter med invandrares hemland. Ett viktigt medel för att nå detta syfte är, enligt föreningens mening, ett aktivt stöd till invandrarföreningar, föreslagna särskilda statsbidrag till teatergrupper etc. Viktigt måste vidare vara att informationer till medborgaren i invandrarlandet skapar förståelse för värdet av en bevarad kulturell egenart, byggd på egna traditioner, för invandrarna.

För att öka invandrarernas möjligheter att påverka sin egen situation och utbudet av tjänster föreslår utredningen dels att ett särskilt invandrarråd inrättas inom invandrarverket men också att lokala sådana råd, referensgrupper, inrättas. Här anses det viktigt att ett samarbete sker mellan fackliga organisationer, invandrarorganisationer och kommunerna. En rekommendation från kommunförbundet angående sådana referensgrupper finns också, och de föreslås kopplade till kommunstyrelserna.

Föreningen tillstyrker att föreslagna invandrarråd inrättas vid invandrarverket. Viktigt är vidare att de kommunala referensgrupperna blir aktiva och får tillfälle att utvecklas. Om dessa referensgrupper skall kopplas till kommunstyrelsen eller annan myndighet blir beroende av till vilken myndighet eventuellt särskilda invandrarfunktioner på tjänstemannanivå blir knutna. Under alla förhållanden är det viktigt att kommunstyrelsen är välinformerad om referensgruppernas arbetsformer, aktuella uppgifter och förslag till insatser för förvaltningen av invandrarserVICEN i kommunerna.

Permanent invandrar-service — men i fri organisationsform

Invandrarutredningen understryker vikten av att särskilda invandrarfunktioner byggs ut i kommunerna. FSS delar denna uppfattning. Om invandrarernas olika behov skall kunna mötas med de specialiserade insatser som krävs över ett brett fält, är det nödvändigt att särskild personal avdelas för dessa uppgifter.

Enligt utredningens bedömning skall invandrarbyråerna primärt svara för att ge invandrare råd och upplysningar, förmedla kontakter med olika fackorgan, ge service i invandrarfrågor till kom-

munala och statliga organ, organisationer m fl, svara för tolkservice och information samt verka för bättre förståelse mellan utländska och svenska medborgare.

Utredningen menar att starka skäl talar för att verksamheten vid invandrarbyråerna blir permanent. De bör därför byggas ut för att svara mot behovet i varje enskild kommun. Utredningen föreslår dock ingen lagstiftning för inrättande av dessa speciella invandrarfunktioner. FSS delar uppfattningen att det bör vara kommunens eget ställningstagande som avgör hur uppgifterna med att lösa servicefrågor till invandrare löses.

Utredningen föreslår att de särskilt inrättade invandrarbyråerna får den organisation som föreslås i kommunförbundets rekommendation. Enligt denna rekommendation bör invandrarserVICEN vara direkt underställd kommunstyrelsen. Andra organisationsformer förekommer dock och det förekommer att social centralnämnd, särskilda nämnder eller studieförbund är huvudmän för invandrarfrågor. Enligt föreningens uppfattning skall det vara kommunerna obetaget att förlägga invandrarserVICEN till den myndighet/förvaltning, som vid varje särskilt tillfälle bedöms som lämpligast.

Invandrarutredningen behandlar även frågan om statsbidrag till tolkservice och invandrarbyråer. Ett sådant bidrag med 50 % av kostnaderna för särskilda insatser för invandrarinformation föreslås i en särskild kungörelse. Då det är rimligt att staten svarar för vissa kostnader för de särskilda åtgärder för invandrare som föreslås, vill FSS tillstyrka förslaget till konstruktion av statsbidraget.

Utbildning för arbete

Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) har yttrat sig över kommitténs för översyn av arbetsmarknadsutbildning (KAMU) betänkande Utbildning för arbete (SOU 1974: 79) och anför följande.

KAMU föreslår en rad förändringar inom arbetsmarknadsutbildningen. De viktigaste förslagen får anses vara dem som gäller utökning av bristyrkesutbildningen, låginkomsttagares rätt till utbildning, vidgningen av arbetslöshetsbegreppet och höjningen av utbildningsbidraget. Av övriga förslag finner FSS dem som gäller utbildning för grupper med speciella problem och dem som berör kursdeltagarnas sociala situation vara av särskilt intresse.

Allmänna synpunkter

Arbetet har flera funktioner för den enskilde. Ett par är särskilt viktiga. Arbetet ger det ekonomiska utbyte som är den viktigaste källan till utkomst. Det innebär också skapande och delaktighet i en gemensam produktion. Därmed ger arbetet också självkänsla och anseende. För dem som ställs utanför arbetslivet är det mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att på annat sätt än att komma tillbaka dit helt ersätta de förluster som görs. Inom socialvården finns betydande erfarenhet av de många problem som uppstår för en person och en familj när den enskilde möter svårigheter på arbetsmarknaden. Arbetet bör därför i de villkor vår kultur nu ger anges som rättighet och inte som en skyldighet för den enskilde.

Arbetsmarknadsutbildningens betydelse och uppgifter bör ses i detta sammanhang. Behovet av sådan verksamhet kan därmed inte ifrågasättas. Kravet på en kontinuerlig anpassning till föränderliga förhållanden måste vara stort.

KAMU konstaterar också att målet åt alla kräver ökade insatser inom detta område. FSS vill understryka detta uttalande.

KAMU anger två viktiga uppgifter för arbetsmarknadsutbildningen. Dels den att inrikta utbildningen särskilt mot de grupper som är eller riskerar bli arbetslösa eller eljest har en svag ställning på arbetsmarknaden. Och dels den att stimulera sådan utbildning av personer, som inte är arbetslösa men starkt motiverade för en från arbetsmarknadsynpunkt angelägen utbildning. FSS delar denna syn.

Rätten till arbetsmarknadsutbildning

KAMU vill vidga rätten att genomgå arbetsmarknadsutbildning på två sätt. Det ena är att utsträcka bristyrkesutbildningen till att gälla en större del av det kursutbud som finns. Det andra är att utöka målgruppen för utbildningen.

FSS anser det positivt att rätten till arbetsmarknadsutbildning vidgas att också gälla låginkomsttagare och flera av dem som kan riskera att bli arbetslösa. Detta får ses som ett led i den offensiva politik, som har till mål att förhindra utslagningen på arbetsmarknaden. Insatserna för låginkomsttagare bör också ge ur social synpunkt angelägna fördelningspolitiska effekter. Den föreslagna mer generösa bedömningen av vad som kan utgöra risk för arbetslöshet synes ge förutsättningar för att ta hänsyn till alla aktuella faktorer i ett enskilt fall. Utan en sådan helhetssyn skulle arbetsmarknadsutbildningen knappast kunna tjäna som ett medel att tidigt möta problemen med väl avpassade åtgärder i alla enskilda fall med faktisk arbetslöshetsrisk.

En grupp som i detta sammanhang kräver uppmärksamhet är de ungdomar som ännu inte fått nå-

got arbete efter avslutad eller avbruten skolgång. Särskilt gäller detta dem som lyckats dåligt i skolan. För dessa bör arbetsmarknadsutbildningen, med sin praktiska inriktning kunna ge verkliga möjligheter till delaktighet i arbetslivet och därmed i samhället. För att insatserna inom utbildningen skall kunna ge goda resultat måste de lätt kunna samordnas med insatser av kommunala organ, t ex social- och fritidsförvaltningar. Det är bl a därför viktigt att arbetsmarknadsutbildningen finns tillgänglig på eller nära den ort där dessa unga bor.

I anslutning här till kan understrykas vad KAMU anfört om behoven att samordna denna utbildningsverksamhet med bl a den kommunala utbildningen, både den som är förberedande och den som riktar sig till vuxna.

Utbildningsbidrag

KAMU föreslår att utbildningsbidragen i huvudsak följer principen att kompensera inkomstbortfallet. En nedre gräns skall gälla för att täcka levnadskostnaderna. FSS har erfart att nuvarande system för många kan ge sämre ekonomiska villkor om de genomgår arbetsmarknadsutbildning — och arbetsprövning/arbetsträning — än om de blir sjukskrivna eller förtidspensionerade. En bättre samordning med socialförsäkringssystemet är sålunda nödvändig. Det blir då naturligt att, som KAMU gjort, i stort anknyta systemet till arbetslöshetsförsäkringen. Därmed nås också en bättre överensstämmelse med de villkor som gäller på arbetsmarknaden. FSS anser att principen är viktig.

Effekterna är dock inte odelat gynnsamma. Genom att de särskilda bidragen tas bort kommer familjer med många barn att få sämre ekonomiska villkor än nuvarande regler ger. Därmed upp-

står en situation som inte är obekant inom socialvården. Arbetslöner och bidrag som avser att kompensera bortfall av lön relateras inte till behovet av medel till utkomst utan till den prestation som görs eller om inte sjukdom etc kommit mellan skulle ha gjorts. Detta är emellertid ett vidare problem som det gäller att komma tillrätta med i ett större sammanhang.

De föreslagna reglerna kommer alltså att leda till att några, relativt få, enskilda personer kommer att bli beroende av socialhjälp under utbildningstiden. Den prövning av bidragsbehovet som därmed blir aktuell hos ett annat samhällsorgan — en kommunal nämnd — kan av den det gäller komma att uppfattas som onödig, omständlig och alltför närgående. Det är inte uteslutet att någon av detta skäl avstår från att genomgå en utbildning och därmed från att förbättra sin och sin familjs situation. För den skull kan det vara skäl att ytterligare överväga möjligheterna att inom systemet för utbildningsbidrag behålla ett utrymme för särskilt behovsprövade bidrag. Förutom de fördelar detta kunde ge för enskilda personer i ett begränsat antal fall skulle också vinster göras inom samhällets administration.

Övriga förslag

KAMU anger kvinnor, handikappade och invandrare som grupper med särskilda problem på arbetsmarknaden. Kommittén föreslår därför speciella åtgärder för dessa grupper. De handikappades situation inom arbetsmarknadsutbildningen berörs dock endast i förbigående. I princip hänvisas till den pågående utredningen för den yrkesinriktade rehabiliteringen. I vissa frågor har KAMU tagit ställning. De hör samman med att det inte går att dra en tydlig gräns mellan registrerade arbetssökande och

andra. De problem som förekommer och de behov av särskilda insatser som uppstår under pågående utbildning följer inte en sådan uppdelning. Framgent torde begreppen arbetsvård och arbetsvårdssökande också minska i betydelse alltefter som nya arbetssätt i arbetsförmedlingarnas förändrade organisation slår igenom. Det är därför viktigt att sociala resurser hålls öppna för alla elevkategorier och inte reserveras enbart för registrerade handikappade. Med detta konstaterande vill FSS också tillstyrka förslaget om utökade elevsociala resurser vid AMU-centra.

Förslaget om vidgad rätt för invandrare till undervisning i svenska är värdefullt. Undervisningen bör kunna både göras längre och anpassas bättre till det individuella behovet.

KAMU anser att företagsutbildningen inte bör utökas. FSS har

uppfattat att utvecklingen nu går mot att i ökande omfattning utnyttja det vanliga arbetslivet också för att göra det lättare för handikappade mfl att få arbete. Arbetsvårdsinstitutet uppges alltmör använda sig av vad som kallas prövning och träning i reell miljö. Detta synes bl a ha ökat möjligheterna för eleverna att få anställning efter slutad utbildning. FSS ifrågasätter därför KAMU:s förslag att behålla företagsutbildningen på nuvarande nivå.

Sammanfattning

FSS ser i huvudsak positivt på KAMU:s förslag. Föreningen delar den syn på arbetsmarknadsutbildningens betydelse och uppgifter som redovisas och instämmer i de förslag som gäller rätten till sådan utbildning. Den vill dock starkare än som skett i

utredningen framhålla den vida betydelsen av att alla ges en verklig rätt till arbete. Arbetsmarknadsutbildningen är ett av flera medel att nå detta mål. FSS vill här särskilt uppmärksamma vissa ungdomar som ännu inte fått något arbete.

FSS vill också rikta uppmärksamhet på ogynnsamma effekter av de prestationsvärderingar som avgör storleken på löner och därmed många bidrag. Föreningen finner utredningens förslag om utbildningsbidrag i och för sig vara väl avvägda men ifrågasätter om det är ofrånkomligt att ta den konsekvensen att behovsprövade bidrag under utbildningstiden i ett antal fall måste sökas på andra håll.

Förslagen om ökade elevsociala insatser tillstyrks. Däremot ifrågasätter FSS förslaget att företagsutbildningen inte skall öka över nuvarande nivå.

Böcker till redaktionen

Carl Norström, Tor Sverne:

Social sekretess

Håkan Ohlssons förlag 275 s, ca kr 68: — inkl moms

Anders Lundin:

Idrottsfysiologi rapport nr 12: bordtennis

Trygg Hansa

Rolf Edberg:

På jordens villkor

En trilogi om människan och hennes värld
Norstedts

Rättsfonden:

Rechtsstaatliche Probleme des Sozialstaats

Konferenz der deutschen österreichischen und schwedischen Sektionen der Internationalen Juristenkommission Lund den 25.—26. August 1973
Natur och Kultur 196 s, ca kr 21: — inkl moms

Pockettidningen R:

Vändpunkter

Sex berättelser om att klara sig
Nr 6 1974
Prisma 112 s, kr 12: 50

Kjersti Ericsson:

Den tvetydige omsorgen

Sinnesykevesenets utvikling — et sosialpolitisk eksempel
Universitetsforlaget Oslo 202 s, kr 52: —

Marianne Cederblad:

Barn- och ungdomspsykiatri

Barnet i familjen — familjen i samhället
Esselte Studium 209 s,

Mary Theophilakis:

Sjukte sirkler

Erfaringer fra behandling av barn og ungdom med atferdsproblemer
Universitetsforlaget Oslo, 152 s, kr 34: —

Ruth-Turid Pettersen:

Noget kan gøres

Om ældre på institutioner
Munksgaard København 148 s, Dkr 42: 15

Hanne Reintoft:

Om forsorg

En bog for begyndere
Hans Reitzels forlag København 158 s, Dkr 38: 70